

Ministerieel besluit houdende vaststelling van een ontwerp van lijst van als monument te beschermen klooster van de Visitatie te KRAAINEM – ZAVENTEM (Sint-Stevens-Woluwe)

DE VLAAMSE MINISTER VAN BESTUURSZAKEN, BINNENLANDS BESTUUR,
INBURGERING, TOERISME EN VLAAMSE RAND

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, gewijzigd bij bijzondere wet van 8 augustus 1988, inzonderheid artikel 6, § 1, l, 7;

Gelet op het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21 november 2003, 30 april 2004, 10 maart 2006, 27 maart 2009 en 11 mei 2012 ;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 2009 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, gewijzigd bij de besluiten van de Vlaamse Regering van 24 juli 2009, 4 december 2009, 6 juli 2010, 7 juli 2010, 24 september 2010, 19 november 2010, 13 mei 2011, 10 juni 2011, 9 september 2011 en 14 oktober 2011,

BESLUIT:

Artikel 1. Het ontwerp van lijst van de volgende voor bescherming vatbare monumenten, stads- en dorpsgezichten, wordt vastgesteld overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21 november 2003, 30 april 2004, 10 maart 2006, 27 maart 2009 en 11 mei 2012 :

Wegens de historische, de historische in casu architectuurhistorische en de artistieke en de sociaal-culturele waarde:

- als monument

klooster van de Visitatie, gelegen te

KRAAINEM, Hebronlaan 5

ZAVENTEM (Sint-Stevens-Woluwe), Hebronlaan z.nr.

bekend ten kadaster:

KRAAINEM, 1e afdeling, sectie A, perceelnummers 413Z, 414D, 415C, 416M, 416N, 416P

ZAVENTEM, 5e afdeling, sectie C, perceelnummers 202D, 202E (DEEL, enkel het kloosterdomein, niet de straat)

zoals afgebakend op bijgevoegd plan

Art. 2. Het algemeen belang dat de bescherming verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd:

Historische waarde:

De orde van de visitandinessen werd in 1610 gesticht te Annecy in Frankrijk door Jeanne de Chantal en Franciscus van Sales. In de Zuidelijke Nederlanden werd op 12 februari 1667 een klooster te Brussel gesticht. Dat klooster werd in 1930 overgebracht naar de gloednieuwe gebouwen (1928-1930) in Zaventem / Kraainem en is de enige vestigingsplaats in België van de Zusters van de Visitatie. De site bestond uit een klooster met conciërgewoning, in 1937 aangevuld met een woning voor de aalmoezenier. Reeds van bij de bouw werd het klooster als een belangrijke realisatie beschouwd met een constante stroom van bezoekers. Dat hield pas op toen op 16 september 1930 het slotklooster werd ingericht.

Historische, in casu architectuurhistorische waarde:

Het slotklooster werd opgetrokken in 1928-1930 naar ontwerp van Dom Paul Bellot in een markante baksteenstijl met invloeden van art deco en baksteenmodernisme (Amsterdamse school). Het is één van de weinige ontwerpen van Dom Bellot die in één campagne werden gerealiseerd. Het ontwerp dateert uit het laatste jaar dat Dom Bellot in ballingschap in Nederland verbleef. Het is een schoolvoorbeeld van de architecturale principes van Dom Bellot waarbij vernieuwing vertrekt vanuit traditie. Met nieuwe materialen (gekleurde baksteen, gewapend en zichtbaar beton, paraboolbogen) geeft hij de eeuwenoude tradities van het middeleeuwse monastieke leven vorm. Zijn ontwerpen leidden in de jaren '30 en '40 van de 20ste eeuw in Canada tot een architectuurstrekking die zich het 'Bellotisme' noemt. Het ontwerp te Kraainem was zo vernieuwend dat er meteen een stroom van bezoekers op gang kwam. Kort na de bouw verschenen er eveneens artikels in de architectuurpers. De bijhorende conciërgewoning werd conform het gedachtengoed van Dom Bellot door hemzelf secundair vormgegeven met een mansardedak, baksteendecoratie maar niet gekleurd. De gevel uitgevend op het kloosterdomein is gesloten. De aalmoezenierswoning uit 1937 is een getuige van de Belgische tak van Bellotisme en vormgegeven door architect Stassin.

Artistieke waarde:

Het klooster werd opgetrokken in 1928-1930 naar ontwerp van Dom Paul Bellot in een persoonlijke baksteenstijl met invloeden van art deco en baksteenmodernisme (Amsterdamse school). Het is een representatief voorbeeld binnen het oeuvre van Paul Bellot waarbij hij eeuwenoude monastieke architecturale principes naar structuur, aanleg en materiaalgebruik (alternerend gekleurde natuursteen, baksteen, ...) hertaalt in moderne vormgeving (paraboolbogen) en materiaalgebruik zoals - al dan niet zichtbaar - gewapend beton, gekleurde baksteen en voegmortels, ... Het overbodige wordt geschraapt. Zo werden beuken in de kapel weggelaten. Eveneens representatief voor Dom Paul Bellot is het regionalisme waarbij hij die materialen gebruikt die streekeigen zijn (beton, baksteen uit West-Vlaanderen, Kortrijkse platte pannen). De studiereis naar Spanje uit zijn jeugd vertaalt zich in Arabische en mozarabische invloeden in de vormgeving (honingraatmotieven, mirhab, verslankende zuilen, ...). Met

het klooster te Kraainem schied Paul Bellot een 'architecture parlante' die aan de buitenzijde toont wat de functies van het interieur zijn, inclusief de hiërarchie van de gebouwen en ruimtes. In het interieur werd bijzondere architecturale aandacht besteed aan (pand-)gangen, trapconstructies en kapel die met granittvloeren, kleurrijke baksteen en kwalitatief binnenschrijnwerk zijn afgewerkt, terwijl andere ruimtes als de cellen, spreekkamer, refter, ... zonder enige vorm van decoratie werden opgeleverd. De inrichting van de kapittelzaal - uniek is de ligging op de bovenverdieping (zo ontworpen door Dom Bellot) - bleef bewaard net als drie kwalitatief hoogstaande neogotische glas-in-loodramen van het vooraanstaande en internationaal gewaardeerde atelier Mayer'sche Hofkunstanstalt München. In de kapel bleef de typische inrichting voor een slotklooster met afgescheiden zusterkoor, religieus centrum en lekenbeuk (haaks op zusterkoor om de zusters niet te zien), inclusief de koorbanken, dienst- en hoogaltaar bewaard. Op het domein twee woningen, Hebronlaan 1 en 3. De bijhorende conciërgewoning werd conform het gedachtengoed van Dom Bellot door hem zelf secundair vormgegeven met een mansardedak, baksteendecoratie maar niet gekleurd. De gevel uitgevend op het kloosterdomein is gesloten. De aalmoezenierswoning uit 1937 is een getuige van de Belgische tak van Bellotisme en vormgegeven door architect Stassin. Het getuigt van de bestendiging van Bellots stijl door gebruik van baksteendecoratie, mijterbogen, verslankende pilasters en raamomlijstingen.

Sociaal-culturele waarde:

Het klooster werd gebouwd als slotklooster. De tweedeling tussen slot (rond pandgang) en publiek deel met zijn spreekkamers, grote sacristie en kamers voor de priesters (oostelijke vleugel aansluitend bij de kapel) is naar plattegrond, functies en inrichting duidelijk herkenbaar. Zo bleef de grote spreekkamer met scheiding tussen bezoekers en slotzusters intact bewaard net als de afzonderlijke beuk in de kerk voor de gelovigen en de afscheiding tussen zusterkoor en kerk. Het volledige terrein is ommuurd en de huizen op het domein hebben toegang noch zicht op de kloostertuin. Op het domein staan boomgaarden en in de noord-oostelijke hoek werd een kerkhof voor de zusters ingericht. De woningen van aalmoezenier en conciërge hebben geen zicht noch contact met de kloostertuin.

Art. 3. Met het oog op de bescherming zijn van toepassing:

De beschikkingen van het besluit van de Vlaamse Regering van 17 november 1993 tot bepaling van de algemene voorschriften inzake instandhouding en onderhoud van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 2006, 5 juni 2009, 4 december 2009, 10 juni 2011 en 22 juni 2012 (Belgisch Staatsblad 10 maart 1994, 22 augustus 2006, 18 september 2009, 11 januari 2010, 2 augustus 2011 en 27 juli 2012).

Brussel,

Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering,
Toerisme en Vlaamse Rand

Geert BOURGEOIS

06-11-2013